

ric

Državni izpitni center

Zunanje preverjanje znanja v Sloveniji in v svetu

Strokovni posvet o maturi, 2012

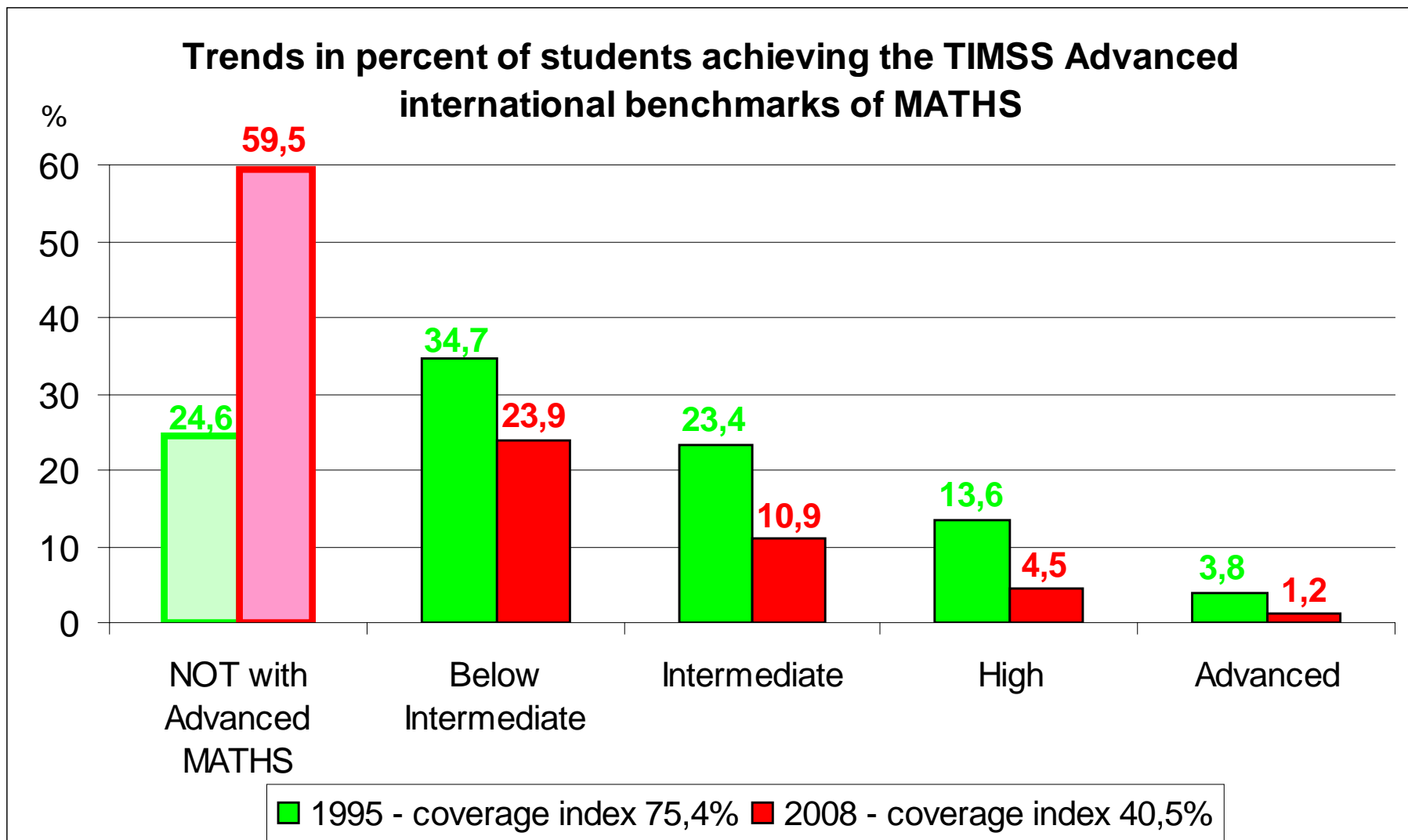
Ljubljana, 23. 11. 2012

Dr. Darko Zupanc

- ◆ V Beli knjigi o vzgoji in izobraževanju v RS (Bela knjiga ... 1995, str. 22) je zapisana usmeritev, da je treba v Sloveniji »*spodbujati vključevanje čim širšega dela populacije mladih v splošno ali strokovno srednje izobraževanje in ob ohranjanju ravni zahtevnosti povečati prehodnost med različnimi segmenti izobraževalnega sistema*«.
- ◆ Ali smo pri vsem tem vzdrževali »*ravni ohranjanja zahtevnosti*«?
- ◆ Anketno vprašanje v novi Beli knjigi 2011 je bilo tudi:
  - ◆ Ali menite, da so učitelji, ki poučujejo na vaši šoli, v zadnjih desetih letih pri ocenjevanju znižali kriterije zahtevnosti?
  - ◆ Samo 27% ravnateljev meni, da NE; med učitelji gimnazij pa je takih celo samo 11 %.
- ◆ Utemeljeno dvomim, da smo vzdržali "ravni ohranjanja zahtevnosti" ampak smo podeljevali in še podeljujemo visoke ocene, certifikate, diplome - inflacija?

Razlika v znanju matematike v srednjih šolah v Sloveniji med 1995 in 2008 (TIMSS Advanced 2008)

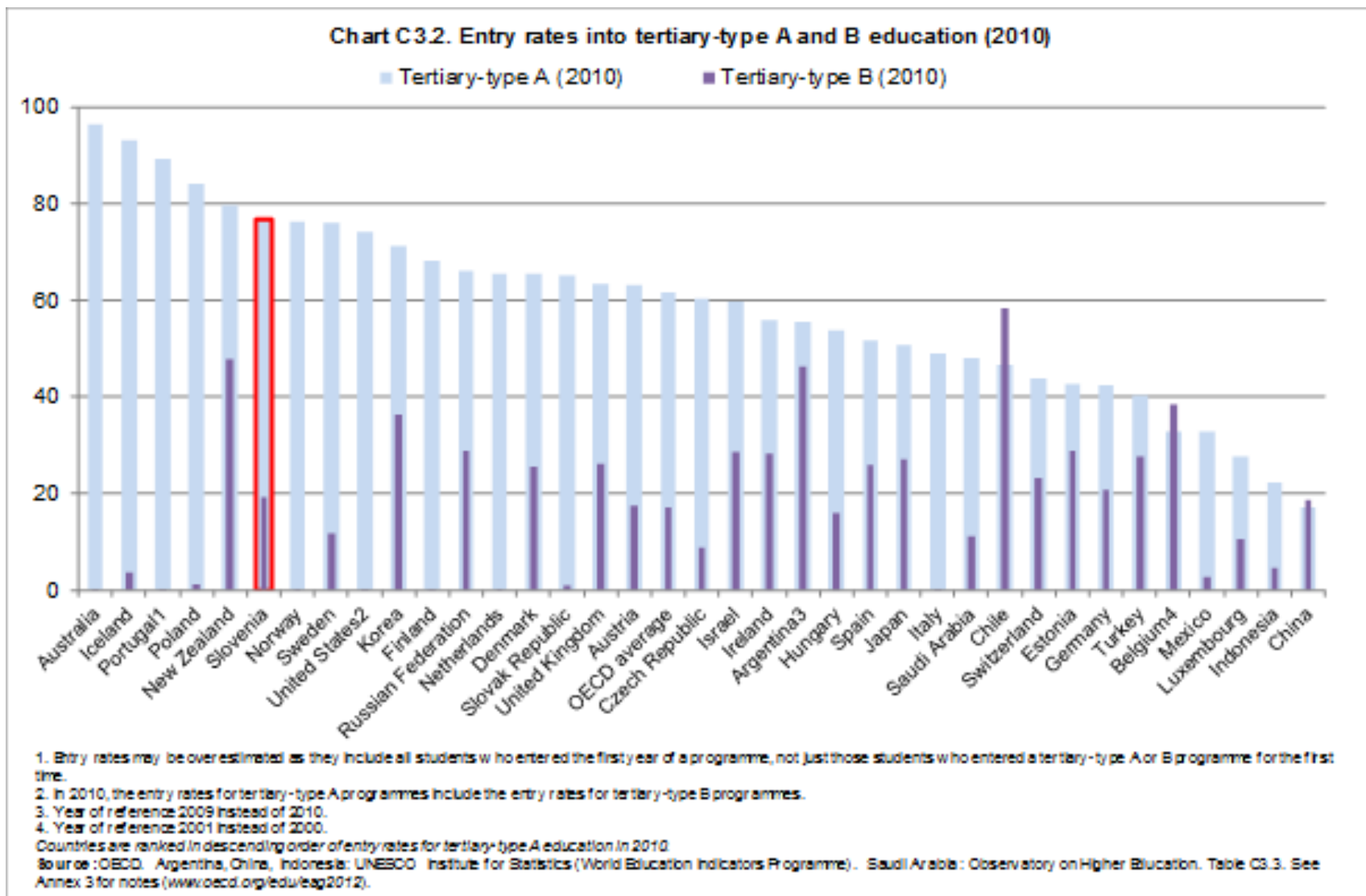

Kakovost izobraževanja in razvitost države

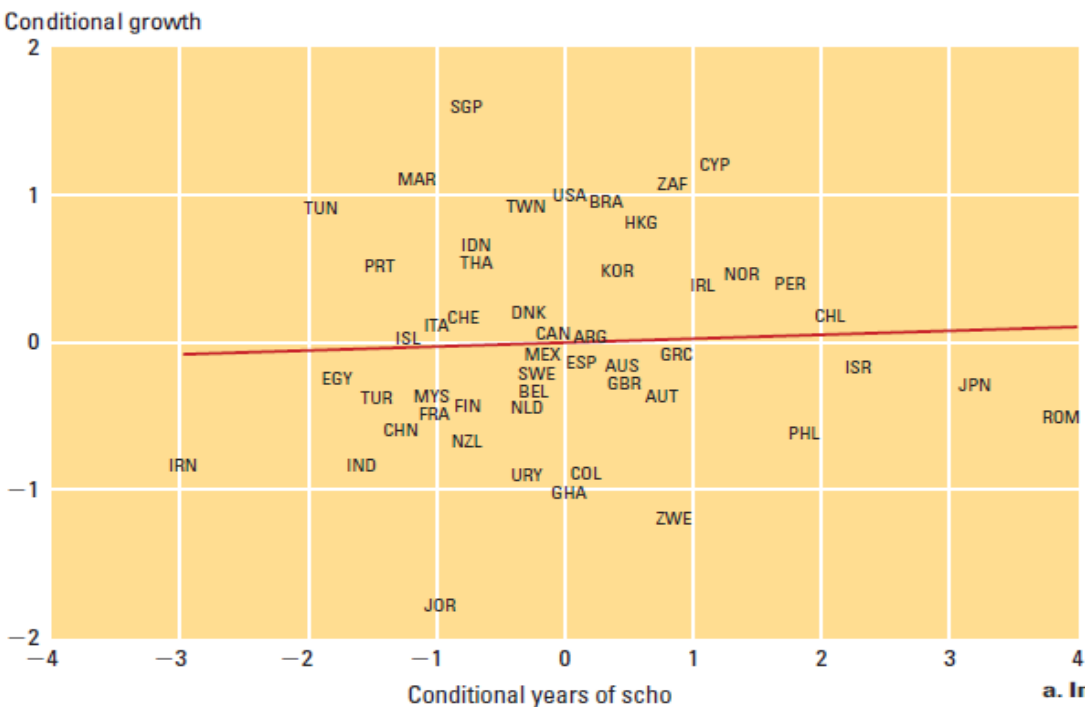
- Manj razvite države so skozi izobraževanje poskušale dohiteti bolj razvite (tudi) s (z):
  - podaljševanjem let šolanja in širjenjem obsega pouka in vzgojno-izobraževalnih dejavnosti ob pouku
  - večanjem deleža vključenih v osnovno in višje stopnje izobraževanja
  - povečevanjem deleža diplomantov, ki zaključijo izobraževanje na osnovni in višjih stopnjah, z višanjem stopnje izobrazbe
- Raziskave kažejo, da je učinek (samo) povečevanja deleža vključenih v izobraževanje in tudi dosežena višja šolska izobrazba ŠIBAK dejavnik razvoja
- **Močnejši dejavnik razvoja od KOLIČINE je KAKOVOST**

Vstop v terciarno izobraževanje (tip A in B)

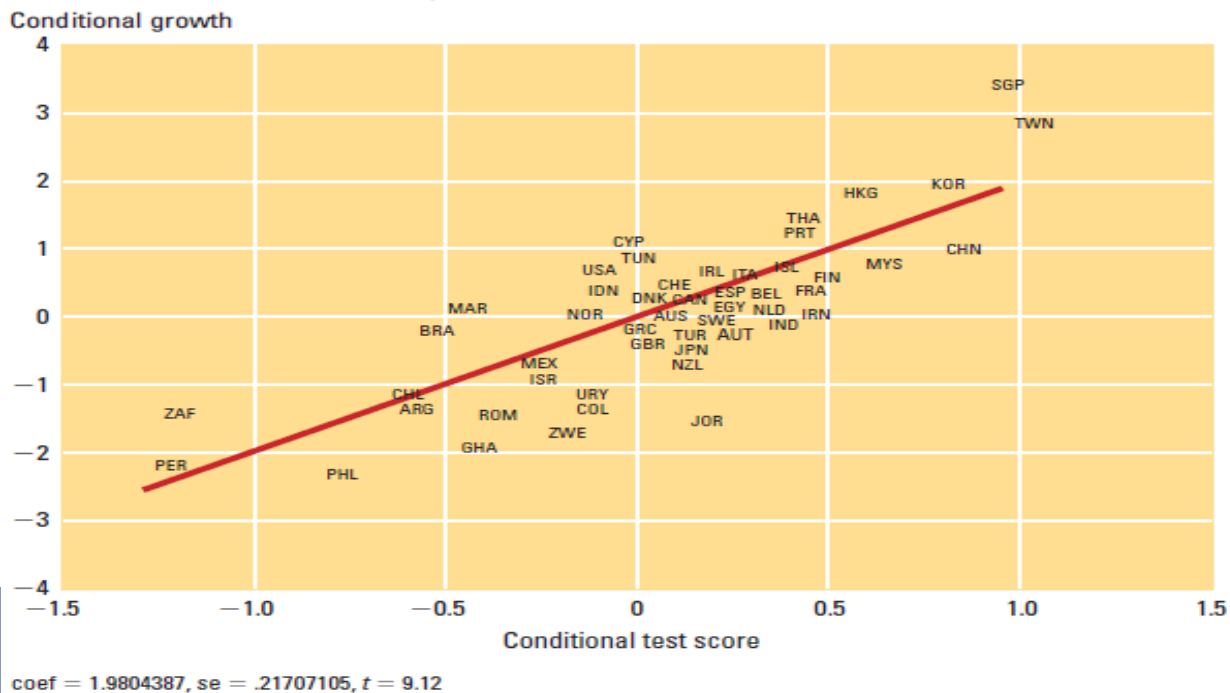

b. Impact of years of schooling on economic growth

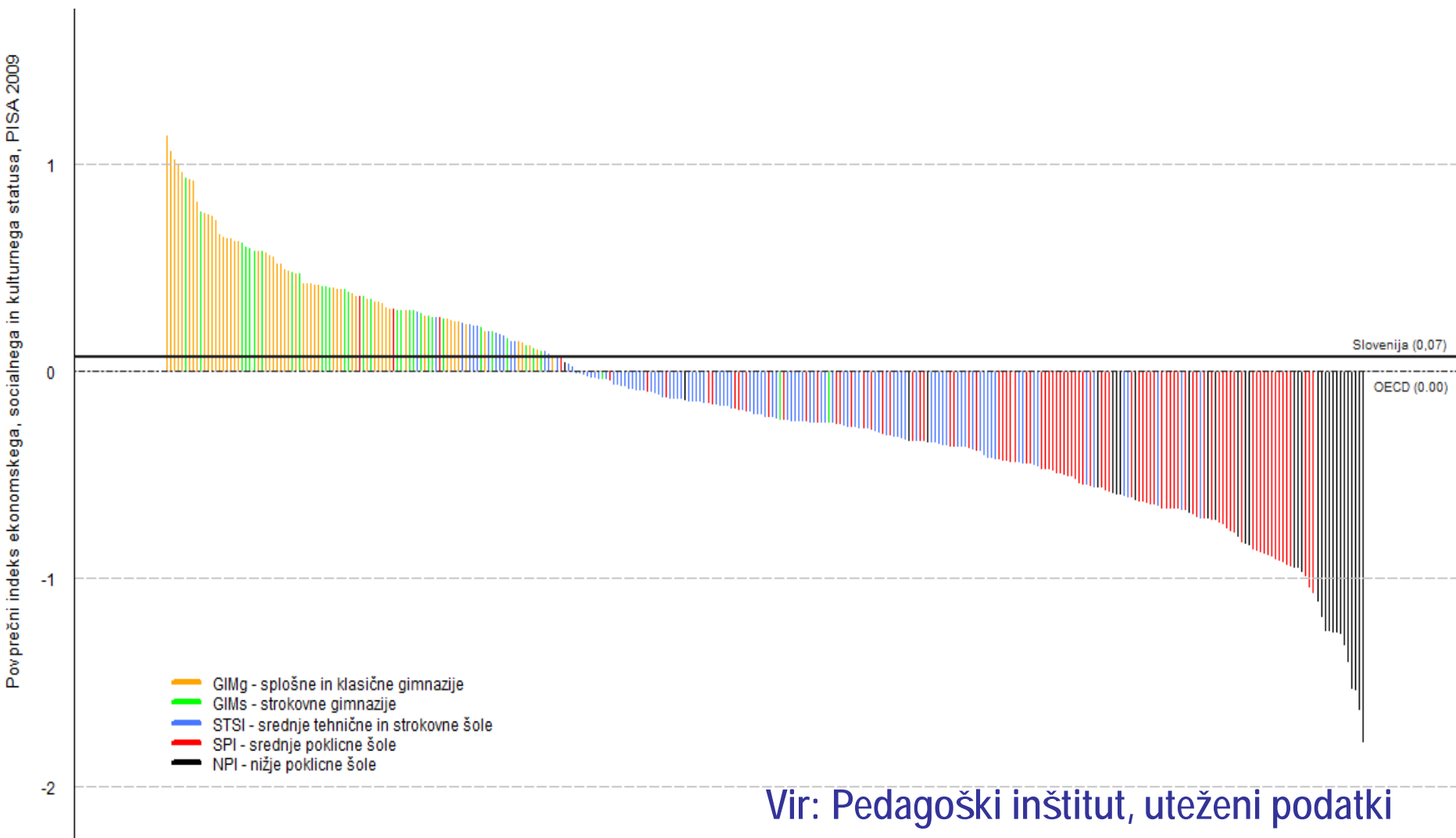
Vpliv let šolanja in/ali dosežkov na gospodarsko rast...

a. Impact of test scores on economic growth

Vir: Hanushek and Wößmann (2007).

Indeks ekonomskega, socialnega in kulturnega statusa po vrstah šol v Sloveniji (PISA 2009)

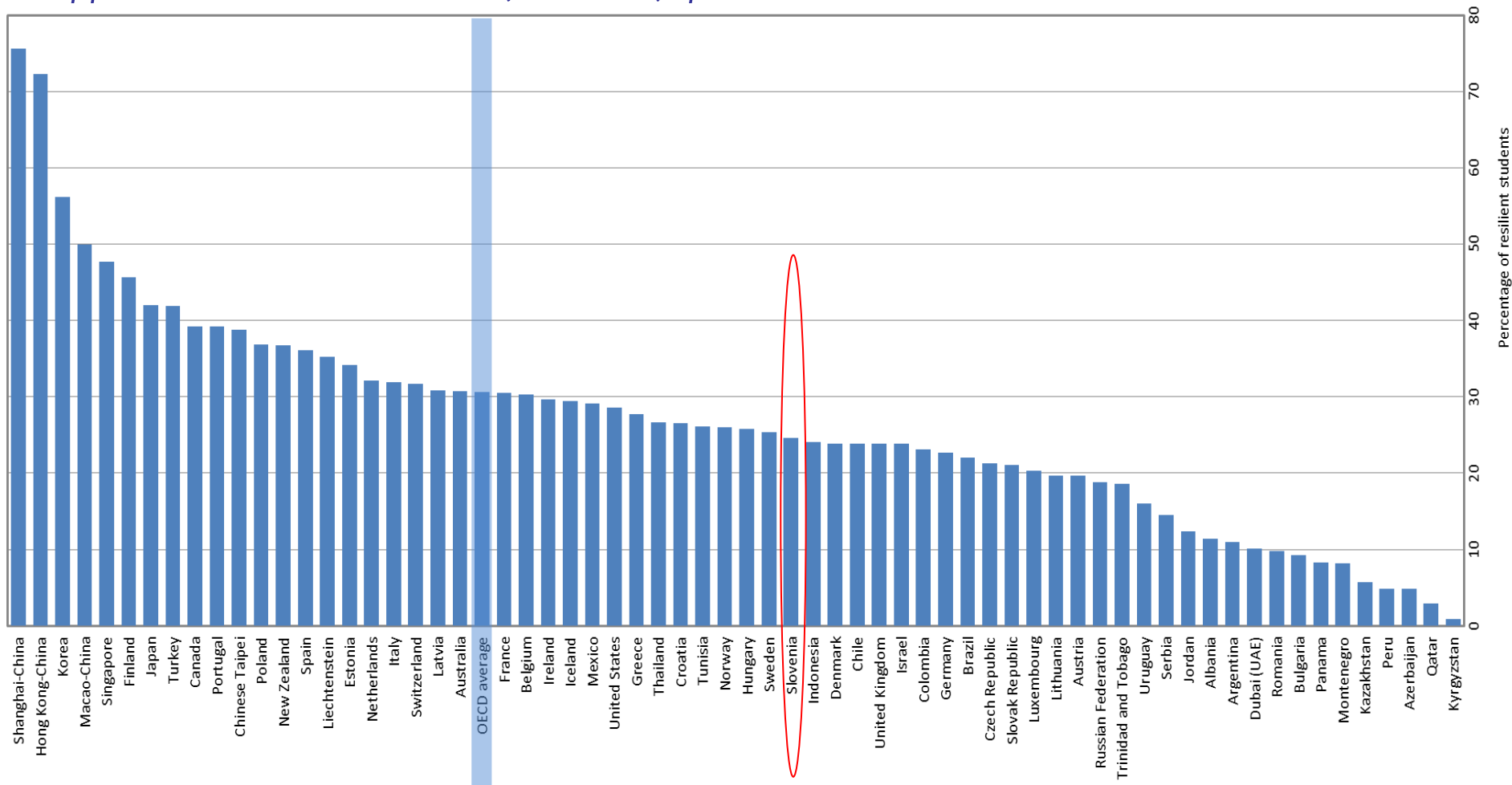
Šole

Vir: Pedagoški inštitut, uteženi podatki

Odstotek dijakov, ki so učno uspešni navkljub slabim razmeram (ekonomske, socialne, kulturne)

OECD (2010), *PISA 2009 Results: Overcoming Social Background – Equity in Learning Opportunities and Outcomes (Volume II)*, p. 63.

Državni sistem zunanjih izpitov na osnovi kurikula

- Sekundarne raziskave na rezultatih PISA kažejo, da v državah z zunanjimi izpiti na osnovi standardov ob koncu šolanja učenci dosegajo boljše znanje (tudi, če se upošteva BDP), kot v državah z internimi zaključki (OECD, 2010)
  - razlika je v povprečju 16 točk, kar predstavlja skoraj ½ leta šolanja
- Šolski sistemi, ki množično uporabljajo zunanje izpite na osnovi standardov, kažejo manjši vpliv SE-ozadja na učne rezultate med šolami („equity“), res pa večjega znotraj šol
  - zmanjšanje prvega vpliva (med šolami) je bistveno večji kot dvig slednjega (znotraj šol)
- Države, ki stalno analizirajo podatke o dosežkih učencev in to porabljajo za odločanje o učnem načrtu in za izboljšave pri poučevanju in učenju, v šolskem sistemu izkazujejo višji nivo SE-pravičnosti (OECD, 2010)

Spremembe pri zunanjem ocenjevanju ob zaključkih splošne srednje šole med 1997/98 in 2010/2011 (31 držav)

Oceno na koncu SŠ dodeli:	Avstrija	Belgija	Bolgarija	Ciper	Češka	Nemčija	Danska	Estonija	Grčija	Španija	Finska	Francija	Hrvaška	Madžarska	Irska	Islandija	Italija	Lihtenštajn	Litva	Luksemburg	Latvija	Malta	Nizozemska	Norveška	Portugalska	Romunija	Švedska	Slovenija	Slovaška	Turčija	Velika Britanija	Število
ZuOc					↑		↑	↑	↑		↑	XO	↑	↑	XO		X	↑	↑	O	X	XO	↑		XO		XO	↑		XO	20	
Uč_k_ZOr						↑	↑			↑				↑			↓		X		XO↓	XO				↑					9	
Uč_u_ZO	XO*		XO	XO		XXO	XX	XX			X			X				XX					XX	XO							11	
Uč		XO			X			↓	XXO	X	XO		X	XXO		XO		↓					↓			X		XXO	XO		14	
PREHODI ↑					1	1	1	1	1	1	1		1	1				1	1				1			1	1				15	
PREHODI ↓								1									1	1			1		1								6	

Oceno na koncu SŠ dodeli:	
ZuOc	Zunanji Ocenjevalec
Uč_k_ZOr	Učitelj na osnovi kriterijev, ki jih postavi Zunanja Organizacija
Uč_u_ZO	Učitelj, ki oceno uravna z od Zunaj pridobljeno Oceno
Uč	samo Učitelj

Vira: Key Data on Education in Europe 1999-2000 in 2012

- Samo 3 države na zaključku srednje šole: Belgija, Islandija in Turčija do zaključnih ocen pridejo samo z notranjo učiteljevo oceno

- 11 držav ima v celoti ali vsaj del zaključnega izpita ocenjenega s strani učiteljev, vendar so ocene utežene z od zunaj pridobljeno oceno
- 9 držav ima v celoti ali vsaj del zaključnega izpita ocenjenega s strani učiteljev, vendar po kriterijih s strani zunanje organizacije
- 20 od 31 držav ima v celoti ali vsaj del zaključnega izpita ocenjenega povsem zunanje (ZO)
- 14 držav je v zadnjih 13-ih letih naredilo sistemski premik k večji eksternosti pri zaključkih splošne srednje šole: Češka, Nemčija, Danska, Estonija, Grčija, Španija, Finska, Hrvaška, Madžarska, Lihtenštajn, Litva, Norveška, Švedska, Slovaška
- 5 držav je v zadnjih 13-ih letih naredilo sistemski premik k manjši eksternosti pri zaključkih splošne srednje šole (5): Estonija, Italija, Lihtenštajn, Latvija, Norveška
- V resnici sta samo 2, Italija in Latvija, poročali o manjši eksternosti; Estonija, Lihtenštajn in Norveška so v enem delu eksternost res zmanjšale, v drugem delu pa povečale

Nemčija po šokantnih TIMSS in PISA rezultatih

TIMSS 1995 in kasneje PISA 2000 so bili za Nemčijo „šok“

- **Bili so podpovprečni tako v bralni, matematični in naravoslovni pismenosti. Imeli so velike deleže učencev z nizkim nivojem znanja in velik vpliv SES in emigracijskega ozadja**

Po desetih letih pa (PISA2009): izjemen napredek v dosežkih, zmanjšanje deleža s slabšim znanjem, zmanjšanje vpliva SES in za emigrante...

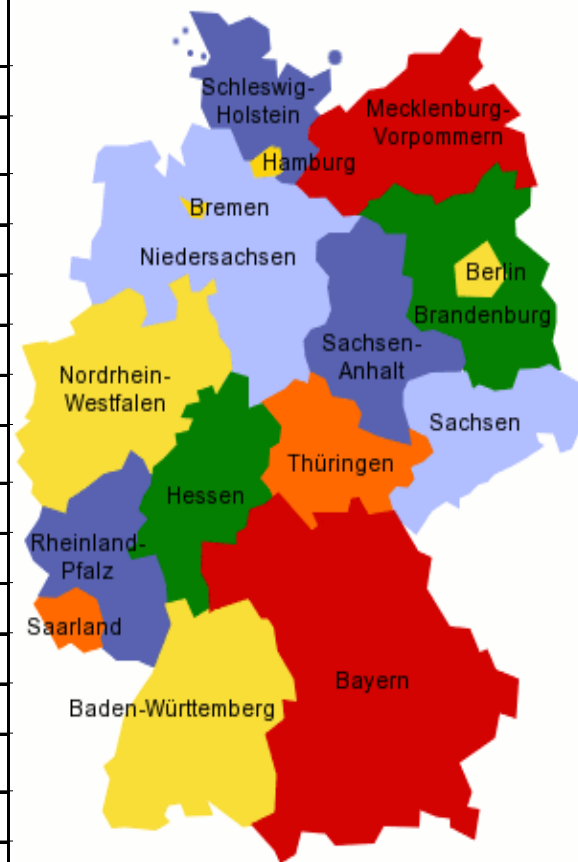
Spremembe v dosežkih učencev je najverjetneje povzročilo več dejavnikov

- **naraščajoča zavest o vprašanjih in potrebah vzgoje in izobraževanja med ključnimi akterji in v celotni družbi**
- **izvajanje evalvacij in poudarjanjem odgovornosti, vključno s sistematičnim preverjanjem znanja ter vključevanjem šolske inšpekcije**
- **visoka pričakovanja glede dosežkov učencev v družbi in na vseh ravneh šolskega sistema (Steinert, 2012):**

Uvajanje centralno vodenih zunanjih izpitov v Nemčiji

UVEDBA (leto) CENTRALNO VODENIH ZUNANJIH IZPITOV (CEE) PO NEMŠKIH DEŽELAH	Hauptschule degree (HSA)	Realschule degree (MSA)	Gymnasium & Gesamtschule (Abitur) (ABI)
Baden-Württemberg (BW)	< 1992	< 1992	< 1992
Bavaria (BY)	< 1992 ¹	< 1992	< 1992
Berlin (BE)	-	2006	2007
Brandenburg (BB)	2003	2003	2005
Bremen (HB)	2006	2006	2007
Hamburg (HH)	2005	2005	2005
Hesse (HE)	2004	2004	2007
Mecklenburg-W. Pomerania (MV)	< 1992 ¹	< 1992	< 1992
Lower Saxony (NI)	2006	2007	2006
North Rhine-Westphalia (NW)	2007	2007	2007
Rhineland-Palatinate (RP)	-	-	-
Saarland (SA)	2002	2002	< 1992
Saxony (SN)	< 1992	< 1992	< 1992
Saxony-Anhalt (ST)	< 1992 ¹	< 1992	< 1992
Schleswig-Holstein (SH)	2009	2009	2008
Thuringia (TH)	< 1992	< 1992	< 1992

¹ CEEs only for qualified general school certificate: before 1992

DISKUSIJA

1) Zunanje preverjanje znanja je osnova za vodenje šolske politike na osnovi podatkov [„Evidence-based and theory-driven“]

Pozornost na velike variabilnosti, ki nimajo racionalne razlage

2) Slovenija je z mnogimi kazalci, ki v edukaciji izkazujejo „količino“, v evropskem oz. svetovnem vrhu ; žal pa ne v kazalcih kakovosti

3) Za izboljšave v šolstvu je potrebno videti celotno vertikalno, od vrtca do univerze

4) V želji po družbeni enakosti NI prava rešitev, da se pri dosežkih učencev dela uravnalovka in zakriva razlike; da od učencev ne pričakujemo in zahtevamo veliko in ne poudarjamo odličnosti

5) Diferenciacija je v letih šolanja dejstvo, česar ne moremo in ne smemo tajiti, vendar na osnovi merljivih in transparentnih kriterijev

6) Za kakovostno šolstvo niso pomembni (le) kazalci obsega: delež vključenih v zahtevnejše smeri, majhen osip, število diplomantov, ampak kakovost: zahtevnost in odličnost in s tem tudi diskriminativnost pri dosežkih: nizki, srednji, visoki in izjemni

7) Pri tem pa je najmanj tako pomembna pravičnost; če so razlike v dosežkih, prehodih na višje stopnje izobraževanja in dostopnost do (dobrih) služb in vplivu na pomembne odločitve v pretežni meri pogojene s SES mladostnika oz. njegove družine, je to **NEpravično**

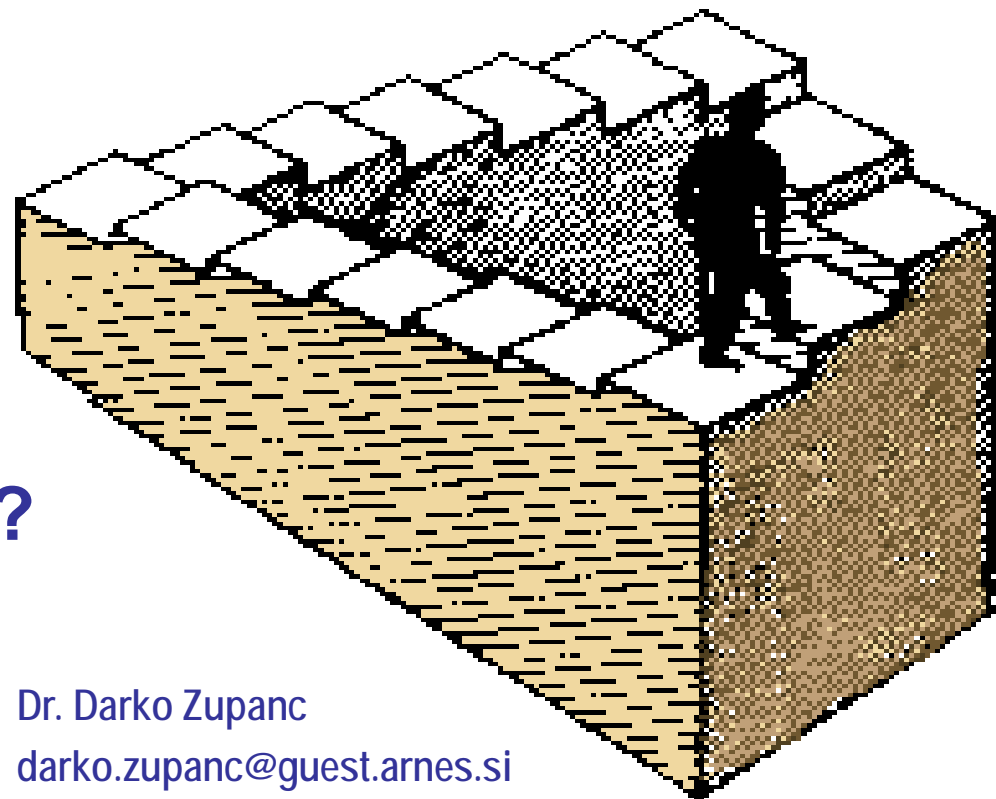
8) Da je centralno zunanje preverjanje znanja ob zaključkih šolanja prava usmeritev, govorijo politike drugih držav v Evropi in po svetu; kar se izkaže tudi kot dobra finančna naložba

9) Centralno zunanje preverjanje znanja predstavlja dobro osnovo za odločanje na osnovi podatkov, za vzpostavitev sistemov povratnih informacij za šole in učitelje in za večjo kakovost in pravičnost

Korak za korakom smo delali spremembe...

... ali smo povečevali kakovost in pravičnost?

Dr. Darko Zupanc
darko.zupanc@guest.arnes.si